SKATTENYTT

Officiellt organ för Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund

Nr 3/1962 **Årg. 12**

DISTRIBUTÖR AV
MEDDELANDEN FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

JO och taxeringsarbetet

Ur JO:s ämbetsberättelse till 1962 års riksdag

I likhet med föregående år (Skattenytt 1960 s. 82 och 1961 s. 137) skall här lämnas en redogörelse för en del JO-uttalanden ur den till årets riksdag avlämnade ämbetsberättelsen. Då JO:s uppmärksamhet under år 1961 varit särskilt riktad på förfarandet i beskattningsnämnderna och då många intressanta uttalanden görs kring ämnet taxering och rättssäkerhet skall här under skilda avsnitt lämnas en fylligare redogörelse än eljest skulle varit påkallat.

A. Förfarandet i taxeringsnämnd.

1. *Betydelsen av den skattskyldiges hörande.*

Reglerna i 65 § taxeringsförordningen om den skattskyldiges hörande avse tilltänkta avvikelser från självdeklaration. Någon motsvarande regel har icke föreskrivits för det fall, att fråga uppkommer att taxera den som icke avlämnat självdeklaration. Givetvis beror detta icke på att den skattskyldiges hörande i sådant fall ej ansetts erforderligt. I den angivna situationen bör den skattskyldige, jämlikt 36 § taxeringsförordningen, av taxeringsnämndens ordförande antingen erinras om deklarationsskyldigheten eller anmanas att avgiva deklaration. Genom sådan erinran eller anmaning, som städse måste anses påkallad där fråga uppkommer att åsätta skattskyldig taxering allenast med ledning av inkommen kontrolluppgift, får den skattskyldige kännedom om att förhållande föreligger som kan föranleda att taxering åsättes honom. Tillfälle beredes honom härigenom att till taxeringsnämnden inkomma med upplysning om sina inkomstförhållanden. I ämbetsberättelsen förekommer följande exempel på bristande kommunikation:

En änka taxerades enligt avlämnad självdeklaration. Taxeringsnämnden åsatte därjämte dödsboet efter hennes avlidne make taxering efter skön för så-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-27 11:14:48

väl statlig som kommunal inkomstskatt för inkomst av jordbruksfastighet med 5.000 kronor, utgörande enligt avlämnad kontrolluppgift likvid för upplåtelse av avverkningsrätt. Änkans självdeklaration hade emellertid omfattat även dödsboets jordbruksfastighet, och i deklarationen hade nämnda skogslikvid redovisats. Efter besvär undanröjdes dödsboets taxering av prövningsnämnden. Vid utredning av ärendet framkom att taxeringsnämndens ordförande, innan taxering med ledning av kontrolluppgiften åsattes, icke anmanat dödsboet att avlämna deklaration eller tagit annan kontakt med dödsboet i syfte att utröna anledningen till att deklaration uteblivit. Sådan åtgärd var dock erforderlig för att taxeringsnämnden skulle kunna bestämma en riktig taxering.

2. *Hur skall TO förfara, när den skattskyldiges hörande icke medhinnes?*

En taxeringsnämnd åsatte en person taxering till kommunal inkomstskatt för hälften av nettointäkten av en av honom tillsammans med annan person bedriven rörelse. Häröver anförde den skattskyldige besvär hos prövningsnämnden och yrkade taxeringens undanröjande. Som stöd för besvären androg den skattskyldige, att han för sin del utövat rörelsen från fast driftställe i annan kommun, där han i avgiven deklaration uppgivit rörelseinkomsten till beskattning. Vidare anförde klaganden i besvären, bl. a., att han under beskattningsåret icke utfört något arbete i den kommun, där den överklagande taxeringen ägt rum, samt att taxeringen därstädes skett utan ledning av självdeklaration och utan att taxeringsnämnden tagit någon som helst kontakt med honom. Prövningsnämnden undanröjde den överklagade taxeringen. — Sedan den skattskyldige hos JO påtalat taxeringsnämndens handläggning av frågan om hans taxering upplyste taxeringsnämndens ordförande följande.

Den 8 juni 1959 hade han av den skattskyldiges kompanjon — som avgivit deklaration inom taxeringsdistriktet angående sin andel i den gemensamma rörelsen och därvid upptagit hälften av intäkten till beskattning — inhämtat, att den skattskyldige fortfarande var hälftendelägare i rörelsen. Ordföranden hade därefter sökt komma i kontakt med den skattskyldige för att muntligen anmana honom att inkomma med särskild självdeklaration. Denne hade emellertid icke varit anträffbar. Skriftlig anmaning hade icke kunnat komma i fråga på grund av tidsbrist. Den skattskyldige hade för tidigare år taxerats inom taxeringsdistriktet för halva intäkten av den ifrågakomna rörelsen. Kompanjonen hade vidare uppgivit, att rörelsen bedrivits på samma sätt som tidigare. Anledning hade därför saknats förmoda att ändring skett i fråga om driftställe.

Vid ärendets avgörande anförde JO följande: Enligt vad i ärendet blivit upplyst har taxeringsnämnden, innan taxering åsattes den skattskyldige, icke anmanat denne att avlämna deklaration eller erinrat honom om deklarationsskyldigheten. Ej heller eljest har han tillfrågats om anledningen till att deklaration uteblivit. Taxeringsnämndens ordförande har visserligen vid ett tillfälle sökt den skattskyldige på telefon men icke lyckats nå honom. Som ordföranden själv tydligtvis ansett, då han sökte komma i förbindelse med den skattskyldige, var det, för att

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-27 11:14:48

taxeringsnämnden skulle kunna bedöma taxeringsfrågan på ett riktigt sätt, erforderligt att tillfälle bereddes den skattskyldige att uttala sig om den ifrågasatta taxeringsåtgärden. Den omständigheten att den skattskyldiges taxering aktualiserades kort tid före det taxeringsnämnden avsett att avsluta sitt arbete kan icke anses utgöra skäl för underlåtenhet att höra honom (jfr Hedborg m. fl. Taxeringshandbok 2 uppl. s. 196—197). Därest hans hörande icke medhunnits före taxeringsarbetets avslutande, borde ärendet ha överlämnats till taxeringsintendenten i länet för åtgärd. Taxeringsnämnden har därför förfarit felaktigt genom att åsätta den skattskyldige taxering utan att tillfälle först beretts honom att yttra sig. Taxeringsnämndens ordförande var ansvarig för ledningen av nämndens arbete. Det ankom sålunda i första hand på honom att tillse att handläggningen skedde med beaktande av den skattskyldiges rätt. Med hänsyn till vad i ärendet upplysts om de skäl som föranlett taxeringen samt till omständigheterna i övrigt — särskilt att skada icke uppkommit genom det felaktiga förfarandet — fann emellertid JO förseelsen ursäktlig.

Att det skulle utgöra laga hinder mot kommunikation med den skattskyldige att frågan om dennes taxering upptagits till behandling i taxeringsnämnden så sent under taxeringsperioden att hans hörande icke anses kunna medhinnas före taxeringsnämndsarbetets avslutande den 30 juni, är en uppfattning som framkommit även i andra JO-ärenden. Med anledning härav har JO, med hänvisning till ovannämnda uttalande i berörda taxeringshandbok, framhållit för vederbörande, att försening av taxeringsnämndens arbete icke utgör sådant hinder mot kommunikation som avses i 65 § taxeringsförordningen.

3. *Kan hörande av skattskyldig i vissa lägen underlåtas?*

I flera hos JO prövade ärenden har som skäl för underlåtenhet att höra skattskyldig åberopats, att sådan åtgärd icke ansetts erforderlig med hänsyn till beskaffenheten av den avvikelse som företagits och den inom nämnden representerade kännedomen om de omständigheter, på vilka avvikelsen grundats, eller annat liknande skäl. Dessa skäl har emellertid underkänts av JO. Så har exempelvis i ett ärende, i vilket fråga var bl. a. om att höja värdet av förmån av hyresfri bostad, vederbörande taxeringsnämndsordförande erinrats om att bestämmelserna i 65 § taxeringsförordningen äro tillämpliga även med avseende å dylika värderingsfrågor. Med hänsyn till den höjning av bostadsvärdet som ifrågasattes, beskaffenheten av den bostad, varom i ärendet var fråga, och övriga omständigheter förelåg enligt JO:s uttalande alldeles uppenbart icke sådant förhållande som berättigade taxeringsnämnden att anse den skattskyldiges hörande över den ifrågasatta höjningen av bostadsvärdet icke vara erforderligt. JO fann därför taxeringsnämndens ordförande ha förfarit felaktigt, då han underlät att bereda den skattskyldige tillfälle att yttra sig angående den ifrågasatta avvikelsen från självdeklarationen. Med hänsyn till i ärendet upplysta omständigheter lät JO emellertid bero vid en erinran till ordföranden, som förfarit felaktigt även i ett annat avseende, om vikten att iakttaga gällande föreskrifter om kommunikation.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-27 11:14:48

4. Om avvikelse — underrättelserna.

Enligt 69 § 1 mom. taxeringsförordningen skall, där självdeklaration icke blivit följd vid taxeringen, deklarationen förses med uppgift om avvikelsen och skälen därför. Tillika skall till den skattskyldige sändas underrättelse om i vilka hänseenden deklarationen frångåtts samt om skälen härför. Vad nu sagts skall jämväl gälla beträffande avvikelse från annan uppgift eller upplysning som skattskyldig lämnar till ledning för sin egen taxering. Grunden till dessa bestämmelser är att den skattskyldige skall kunna bedöma, om han kan åtnöjas med taxeringsnämndens beslut samt att han, därest han anför besvär över beslutet, skall ha möjlighet att bemöta de skäl, på vilka beslutet vilar. Enligt JO:s mening omfattar skyldigheten att underrätta skattskyldig om avvikelse även det fall, att taxeringsnämnden — utan att i övrigt frångå deklarationen — avslagit ett i deklarationen upptaget avdragsyrkande, t. ex. yrkande om särskilt avdrag för nedsatt skatteförmåga.

5. Om taxeringsnämnds vitesföreläggande.

JO har vid sina inspektioner ofta påtalat, att framställningar från taxeringsnämnderna till taxeringsintendenten i länet om utdömande av viten, som förelagts i anmaning att avgiva självdeklaration, i stor utsträckning inkommit mycket sent, ofta lång tid efter det taxeringsnämnderna avslutat sitt arbete för året. JO har därvid framhållit följande synpunkter: Vitet utgör ett tvångsmedel i syfte att förmå försumliga deklaranter att avge deklaration. Största skyndsamhet är därför önskvärd i fall, då vite anses böra komma till användning. Gällande bestämmelser möjliggör även en skyndsam handläggning av dessa frågor. Med hänsyn härtill bör undersökas, om det icke är möjligt att taxeringsnämnderna behandla frågor om föreläggande och uttagande av vite på ett tidigare stadium av taxeringsarbetet än som i allmänhet synes ske. Eljest kan befaras att vitet — i strid mot vad som avsetts — kommer att framstå mera som ett lång tid efter taxeringens avslutande utmätt straff för försummelse att avgiva deklaration än som ett medel att framtvinga för taxeringen erforderliga uppgifter.

6. Lokal skattemyndighet får ej rätta fel, som begås av taxeringsnämnd.

Vid en inspektionsresa uppmärksammade JO, att en häradsskrivare i sin egenskap av lokal skattemyndighet tagit sig för att rätta fel, som en taxeringsnämnd ansågs ha begått. Fallet låg så till: En taxeringsnämnd åsatte en person taxering för statlig och kommunal inkomstskatt med ett par smärre avvikelser från hans självdeklaration. Härom underrättades den skattskyldige av taxeringsnämnden. Sedermera erhöll den skattskyldige från vederbörande häradsskrivare ytterligare en underrättelse om avvikelse från självdeklarationen av innehåll att den statliga taxeringen höjts med 1.000 kronor. Som skäl härtill anfördes, att i samband med handläggningen av deklarationen på häradsskrivarkontoret en felräkning av taxeringsnämnden å 1.000 kronor rättats. Efter besvär av den skattskyldige blev utrett, att det av taxeringsnämnden vid statstaxeringen utförda beloppet var det rätta, i följd varav prövningsnämnden fastställde taxe-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-27 11:14:48

ringen till det av taxeringsnämnden ursprungligen angivna beloppet. JO anför: En häradsskrivare har i sin egenskap av lokal skattemyndighet icke befogenhet att rätta fel som begåtts av taxeringsnämnd vid taxering. Enligt 45 § 3 mom. taxeringskungörelsen skall i stället sådan felaktighet i åsatt taxering, vilken uppmärksammas av den lokala skattemyndigheten, utan dröjsmål anmälas till taxeringsintendenten i länet, därest icke felet uppmärksammas å sådan tid, att det kan omedelbart i vederbörlig ordning rättas av taxeringsnämnden. I det återgivna fallet hade vederbörande häradsskrivare följaktligen, genom att ändra den av taxeringsnämnden beslutade taxeringen, klart överskridit sina befogenheter. Hans åtgärd var felaktig även därutinnan att den var sakligt opåkallad, eftersom — i motsats till vad han antog — någon felsummering icke förekommit från taxeringsnämndens sida.

B. Förfarandet i prövningsnämnd.

1. *Enmansmål.*

Omfattningen av den i 87 § andra stycket taxeringsförordningen omförmälda befogenheten för prövningsnämndens ordförande att ensam avgöra hos nämnden anhängigt beskattningsmål har berörts vid inspektion av en länsstyrelse. Omständigheterna voro i korthet följande. En kvinna blev av taxeringsnämnden påförd en mindre taxering för statlig och kommunal inkomstskatt. Därvid avvek taxeringsnämnden från hennes självdeklaration därutinnan, att den skattskyldiga — som från uppgiven intäkt av 75 kronor av en henne tillhörig fastighet tillgodofört sig schablonavdrag med 200 kronor — medgavs sådant avdrag med endast 75 kronor. Häröver anförde den skattskyldiga besvär, vilka avstyrktes av taxeringsintendenten. Prövningsnämnden lämnade kvinnans talan utan bifall, därvid som skäl anfördes att extra avdrag för en- och tvåfamiljsfastigheter kunde medgivas med högst det belopp, som skulle upptagas som intäkt av fastigheten i förevarande fall 75 kronor, utgörande 2,5 % av taxeringsvärdet, 3.000 kronor. — Vid en inspektion uppmärksammade JO, att beslutet fattats av prövningsnämndens ordförande ensam. JO anmärkte att målet syntes ha bort hänskjutas till prövningsnämnden i dess helhet.

I yttrande medgav vederbörande landskamrerare anmärkningens riktighet, men sade sig likväl vilja framhålla följande.

Då man i 1956 års taxeringsförordning gav landskamrerare befogenhet att avgöra vissa mål av enklare beskaffenhet på prövningsnämndens vägnar förverkligades ett gammalt önskemål. Åt prövningsnämnderna skulle förbehållas endast sådana mål eller ärenden, i vilka en verklig tvist förelåge, medan det stora antalet enkla mål med på förhand given utgång avsåges skola avgöras av ordföranden ensam. Att det föreliggande målet tillhörde den senare kategorien syntes uppenbart. Hinder syntes icke heller ha behövt möta mot handläggningen av den föreliggande taxeringsfrågan såsom enmansmål, därest densamma besvärsvägen förts fram av taxeringsintendenten, även om den skattskyldiga vid kommunikation inkommit med invändningar av samma innehåll, som hon framfört i besvärsskriften. Till stöd för denna uppfattning kunde åberopas uttalande i Hedborg m. fl. Taxeringshandbok (2 uppl. s. 241).

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-27 11:14:48

Vid ärendets avgörande anförde JO följande.

De besvär, vilka jämlikt 87 § andra stycket taxeringsförordningen kunna handläggas som enmansmål, omfatta två klart avgränsade kategorier, nämligen dels besvär, som avse rättelser av uppenbara förbiseenden, och dels besvär, i vilka parts yrkanden biträtts av motparten. Såsom av mig vid inspektionen framhållits har icke förelegat något av de i lagrummet angivna situationerna, när handläggning som enmansmål är tillåten. I landskamrerarens yttrande har han dock — med hänsyn till att lagstiftarens avsikt med lagrummet var att åt prövningsnämnderna förbehålla endast sådana mål och ärenden i vilka en verklig tvist förelåge — ifrågasatt om icke grunderna för lagrummet möjliggjorde att som enmansmål handlägga mål och ärenden, där utgången vore från början uppenbar. Ifrågavarande stadgande, som saknar motsvarighet i tidigare lagstiftning, utgör emellertid en undantagsregel från den i övrigt gällande principen, att prövningsnämndens ärenden skola bli föremål för hela nämndens bedömande, och måste därför tolkas restriktivt. Befogenheten för prövningsnämndens ordförande att i vissa fall ensam träffa avgörandet kan därför icke utsträckas utöver vad i taxeringsförordningen uttryckligen angives och avser följaktligen icke ett sådant fall som det, varom här var fråga.

2. *Besvär till olika besvärsinstanser i samma klagoskrift*

(prövningsnämnd — länsstyrelse).

Det förekommer ej sällan att besvärsskrifter i beskattningsmål omfatta yrkanden, som skola prövas i annan ordning än den för beskattningsmål avsedda. Som exempel härpå kan tjäna följande fall.

En person som blivit feltaxerad år 1958 och i följd härav påförts för hög kommunalskatt — varom han icke erhöll kännedom förrän indrivningsmyndigheterna krävde honom på skatten — anförde hos prövningsnämnden besvär över taxeringen med yrkande om rättelse. Vid besvären fanns fogad en till "Skattemyndigheterna" ställd skrift, vari den skattskyldige jämväl hemställde dels om ersättning för sina kostnader för att få taxeringsfelet rättat och dels om återbekommande av erlagd restavgift. Prövningsnämnden undanröjde den felaktiga taxeringen samt avslog yrkandet om ersättning för kostnader. Den skattskyldige fullföljde talan hos kammarrätten och yrkade att bliva tillerkänd kostnadsersättning eller alternativt att få utrett vem som var ansvarig för det begångna felet. Tillika påtalade han saken hos JO. Vid granskningen av handlingarna inom JO-expeditionen uppmärksammades bl. a. att klaganden blivit feltaxerad även år 1957. Vid ärendets avgörande uttalade JO, vad angår länsstyrelsens handläggning av klagandens skattefrågor, bl. a. följande.

Skrifter som inkomma till prövningsnämndens kansli kunna stundom innehålla eller åtföljas av yrkanden rörande frågor, som det icke ankommer på nämnden utan på länsstyrelsen att pröva och avgöra. Ett typiskt exempel härpå är klagandens i ärendet omförmälda besvär till prövningsnämnden. I detta besvärsmål framförde han ett till "skattemyndigheterna" ställt yrkande om bl. a. återbekommande av restavgift, som oriktigt uttagits av honom. Ett sådant yr-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-27 11:14:48

Är bestämmelserna som reglerar övergång från kontantmässig till bokföringsmässig redovisning av jordbruksinkomst föråldrade i vad avser ingångsvärden å djur och inventarier?

Jämför inledande diskussion i Skattenytt 1961 nr 9 sid. 345—66.

Replik av förste taxeringsrevisor C.-H. Hillerbrand.

Civilekonom Folke Nilssons påstående, att den minskning av landets kreatursbestånd som förekommit, skulle ha skett successivt och därför blivit föremål för beskattning, måste allvarligt betvivlas. Full klarhet om hur härmed förhåller sig, torde ej kunna erhållas. Av visst intresse torde dock uppgifterna om antalet mejerileverantörer och invägningen under 1950-talet vara. Enligt uppgifter, som publicerats i juli 1961, har antalet mejerileverantörer oavbrutet minskat sedan början av 1950-talet. Trots nedgången av leverantörsantalet har invägningen per leverantör hållit sig praktiskt taget oförändrad för att under 1950-talets sista år betydligt öka. Följande sifferuppgifter belyser det hela:

	1950	1955	1960
Antal mejerileverantörer	255.900	229.300	193.700
Invägning per leverantör (kg) .	15.290	14.800	17.240
Total invägning (1000-tal kg) ..	3.912.711	3.393.640	3.339.388

Siffermaterialet ger visserligen ingen klar uppfattning om kreatursbeståndet hos den enskilde leverantören, men synes mig dock tyda på, att minskningen av landets kreatursbestånd i huvudsak skett genom skattefri realisation och ej genom

---

kande skall jämlikt 58 § 2 mom. uppbördsförordningen behandlas av länsstyrelsen. Så skedde också i det att länsstyrelsen den 14 oktober 1960 — dock först efter påstötning och nära ett halvt år efter det framställningen gjordes — betalade klaganden vad han yrkat i denna del. Länsstyrelsen hade som skäl för dröjsmålet anfört, att återbetalningen av restavgiften ansetts böra anstå, till dess klagandens anspråk i övrigt prövats. Prövningen av yrkandet att återfå restavgiften påkallade emellertid icke ytterligare utredning. Med hänsyn härtill och då det icke ankom på länsstyrelsen att pröva klagandens skadeståndsanspråk, fanns det icke något bärande skäl att dröja med återbetalningen av restavgiften. Saken borde alltså ha tagits upp tidigare av länsstyrelsen. I så fall hade möjligen också felet beträffande klagandens taxering till kommunalskatt år 1957 kunnat uppmärksammas och åtgärd för rättelse av felet vidtagas tidigare än som nu skedde.

B. L.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-27 11:14:48